

ROZSUDOK SÚDU PRVÉHO STUPŇA (štvrtá komora)

z 27. septembra 2006*

V spojených veciach T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP a T-61/02 OP,

Dresdner Bank AG, so sídlom vo Frankfurte nad Mohanom (Nemecko),
v zastúpení: M. Hirsch a W. Bosch, advokáti,

Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, predtým Vereins- und Westbank AG, so sídlom v Mníchove (Nemecko), v zastúpení: pôvodne J. Schulte, M. Ewen a A. Neus, neskôr W. Knapp, T. Müller-Ibold a C. Feddersen, advokáti,

Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, so sídlom v Mníchove, v zastúpení: pôvodne W. Knapp, T. Müller-Ibold a B. Bergmann, neskôr W. Knapp, T. Müller-Ibold a C. Feddersen, advokáti,

DVB Bank AG, predtým Deutsche Verkehrsbank AG, so sídlom vo Frankfurte nad Mohanom, v zastúpení: M. Klusmann a F. Wiemer, advokáti,

* Jazyk konania: nemčina.

Commerzbank AG, so sídlom vo Frankfurte nad Mohanom, v zastúpení: H. Satzky a B. Maassen, advokáti,

žalobcovia,

proti

Komisií Európskych spoločností, v zastúpení: T. Christoforou, A. Nijenhuis a M. Schneider, splnomocnení zástupcovia,

žalovanej,

ktorých predmetom je návrh na zrušenie podaný Komisiou proti rozsudkom Súdu prvého stupňa zo 14. októbra 2004 vo veciach Dresdner Bank/Komisía (T-44/02, neuverejnený v Zbierke), Vereins- und Westbank/Komisía (T-54/02, neuverejnený v Zbierke), Bayerische Hypo- und Vereinsbank/Komisía (T-56/02, Zb. s. II-3495), Deutsche Verkehrsbank/Komisía (T-60/02, neuverejnený v Zbierke), a Commerzbank/Komisía (T-61/02, neuverejnený v Zbierke) vydaným pre zmeškanie,

SÚD PRVÉHO STUPŇA
EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV (štvrtá komora),

v zložení: predseda komory H. Legal, sudcovia P. Lindh a V. Vadapalas,
tajomník: K. Andová, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 31. mája 2006,

vyhlásil tento

Rozsudok

Okolnosti predchádzajúce sporu

- 1 Táto vec sa týka rozhodnutia Komisie 2003/25/ES z 11. decembra 2001 v konaní začatom podľa článku [81 ES] [vec COMP/E-1/37.919 (ex 37.391) — Bankové poplatky za prepočet mien eurozóny — Nemecko] [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 15, 2003, s. 1, ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).
- 2 Pri službách výmeny peňažných prostriedkov v cudzej mene je potrebné rozlišovať medzi bezhotovostným prepočtom meny na jednej strane a výmenou mincí a bankoviek alebo „výmenou hotovosti“ na strane druhej. Posledný uvedený typ služby, ktorý jediný je v tejto veci relevantný, možno ďalej rozdeliť na dve kategórie: po prvé na výmenu hotovosti vo veľkom, ktorá umožňuje bankám vymieňať veľké množstvá bankoviek (ďalej len „medzibankové služby pri výmene hotovosti“), a po druhé na maloobchodné služby pri výmene hotovosti poskytované jednotlivcom a týkajúce sa malých množstiev bankoviek.
- 3 Pred zavedením eura nebola odplata za poskytnutie služieb pri výmene hotovosti v Nemecku vo všeobecnosti účtovaná osobitne: cena za uvedené služby bola zahrnutá v kurze, za ktorý úverové inštitúcie a zmenárne peňažné prostriedky v cudzej mene nakupovali a predávali svojim klientom. Kurz bol pri nákupe nižší a pri predaji vyšší ako trhový referenčný kurz (odôvodnenie č. 38 napadnutého rozhodnutia). Táto odchýlka od trhového referenčného kurzu sa niekedy nazýva „kurzové rozpätie“.

- 4 Na začiatku roka 1999 začala Komisia vyšetrovanie voči približne 150 bankám, vrátane žalobcov, usadeným v siedmich členských štátoch, a to menovite v Belgicku, Nemecku, Írsku, Holandsku, Rakúsku, Portugalsku a vo Fínsku. Komisia podozrievala banky, že sa dohodli na určenie cien služieb pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia od 1. januára 1999, t. j. dňa zavedenia eura ako jednotnej meny, do 1. januára 2002, t. j. dňa uvedenia hotovostnej meny znejúcej na euro do obehu (ďalej len „prechodné obdobie“), v prípade mien niektorých členských štátov zúčastnených na eurozóne. Aj keď vyšetrovanie bolo spočiatku vedené pod jednou spisovou značkou, Komisia v ňom pokračovala tak, že začala samostatné konania o existencii dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž v dotknutých členských štátoch.

- 5 Od 8. februára 1999 Komisia žiadala informácie od troch združení nemeckých bánk podľa článku 11 nariadenia Rady (EHS) č. 17 zo 6. februára 1962, Prvého nariadenia implementujúceho článku [81] a [82] zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), týkajúce sa predovšetkým odplaty za služby pri výmene hotovosti.

- 6 V dňoch 16. a 17. februára 1999 Komisia vykonala šetrenie v sídlach Dresdner Bank a Deutsche Bank vo Frankfurte nad Mohanom.

- 7 Dňa 19. októbra 1999 Komisia zaslala približne 240 bankám v eurozóne dotazník, v ktorom ich v súlade s článkom 11 nariadenia č. 17 požiadala o poskytnutie údajov o zmenárenských províziách účtovaných pred zavedením eura a po ňom. Tento dotazník bol zaslaný 42 nemeckým bankám vrátane adresátov napadnutého rozhodnutia (odôvodnenia č. 22 až č. 24 napadnutého rozhodnutia).

- 8 V dňoch 20. a 21. októbra 1999 Komisia vykonala šetrenie v sídle GWK Bank (ďalej len „GWK“) v Holandsku (odôvodnenie č. 21 napadnutého rozhodnutia).

9 Listami z 3. a 10. augusta 2000 Komisia zaslala oznámenie o výhradách nasledujúcim bankám:

- Commerzbank,
- Deutsche Verkehrsbank (DVB),
- Bayerische Hypo- und Vereinsbank (HVB),
- Reisebank,
- Dresdner Bank,
- Vereins- und Westbank (VUW),
- Bayerische Landesbank Girozentrale,
- SEB Bank (predtým BfG),
- Hamburgische Landesbank Girozentrale,
- Westdeutsche Landesbank Girozentrale (West LB),
- Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale,
- GWK a jej materským spoločnostiam Fortis NV, Fortis Services Nederland NV a Fortis Bank Nederland NV.

- 10 V dňoch 1. a 2. februára 2001 úradník poverený vypočutím vypočul adresátov oznámenia o výhradách.
- 11 Dňa 11. decembra 2001 Komisia prijala napadnuté rozhodnutie.
- 12 Podľa napadnutého rozhodnutia (odôvodnenie č. 2) sa banky zúčastnené na rokovaní, ktoré sa uskutočnilo 15. októbra 1997 v priestoroch DVB vo Frankfurte nad Mohanom (ďalej len „rokovanie z 15. októbra 1997“), dohodli na účtovaní provízie vo výške okolo 3 % za nákup a predaj bankoviek eurozóny počas prechodného obdobia.
- 13 Iniciatíva na uskutočnení tohto rokovania sa pripisuje GWK. Napadnuté rozhodnutie totiž uvádza, že GWK naliehala na Reisebank v rámci rokovania uskutočneného 29. apríla 1997, aby začala rozhovory s ďalšími nemeckými bankami, a to s hlavným cieľom zabezpečiť, aby Deutsche Bundesbank, teda nemecká centrálna banka, neponúkala spotrebiteľom služby pri výmene hotovosti bezplatne (odôvodnenia č. 60 a č. 63 až č. 68 napadnutého rozhodnutia).
- 14 Listinnými dôkazmi o porušení sú podľa napadnutého rozhodnutia (odôvodnenie č. 62) zápisnice z rokovaní a záznamy telefonických rozhovorov, ktoré sa našli počas šetrenia v priestoroch GWK. Ide najmä o zápisnice z rokovania z 15. októbra 1997, ktoré vypracoval zamestnanec GWK (ďalej len „zápisnica GWK“) a zamestnanec Commerzbank (ďalej len „zápisnica Commerzbank“).

- 15 V napadnutom rozhodnutí Komisia najprv poznamenala, že účastníci sa dohodli na informovaní Deutsche Bundesbank o tom, že od 1. januára 1999 budú vykonávať „výmenu bankoviek eurozóny za pevný výmenný kurz a budú účtovať výslovne vyjadrenú províziu“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 88 napadnutého rozhodnutia).
- 16 Ďalej Komisia uviedla (odôvodnenie č. 89 napadnutého rozhodnutia), že účastníci rokovania z 15. októbra 1997 neboli schopní dohodnúť sa na zásade jednotnej sadzby, a preto „si stanovili za spoločný cieľ nahradenie [kurzových] rozpätí percentuálnymi províziami tak, aby si mohli vynahradiť 90 % celkových príjmov zo zmenárenskej činnosti, čo predstavovalo úhrnnú províziu vo výške okolo 3 %“ [*neoficiálny preklad*]. Na základe zápisnice Commerzbank Komisia uviedla, že „existovala zhoda o používaní pevných výmenných kurzov pre meny eurozóny (a teda o nepoužívaní nákupných a predajných kurzov) s poplatkami účtovanými formou percentuálnej provízie“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 95 napadnutého rozhodnutia).
- 17 Napokon Komisia usúdila, že zo zápisnice GWK, ako aj zo zápisnice Commerzbank vyplýva existencia dohody o odplate za služby pri výmene hotovosti vo forme provízie vyjadrenej percentom z vymieňanej sumy. Zápisnica Commerzbank neuvádza výšku tejto provízie na rozdiel od zápisnice GWK, ktorá uvádza výšku okolo 3 %. Komisia však vzala do úvahy skutočnosť, že Bayerische Landesbank Girozentrale pri svojom vypočutí 1. a 2. februára 2001 uviedla, že jej zástupca na rokovaní z 15. októbra 1997 pripomenul, že „niektorí zástupcovia jednotlivých bánk spomínali určité čísla, a to niekde medzi 2 a 4 %“ [*neoficiálny preklad*], aj keď si nevedel spomenúť na sumu 3 % (odôvodnenie č. 96 napadnutého rozhodnutia).
- 18 Na základe týchto skutočností Komisia usúdila, že „banky zúčastnené na rokovaní z 15. októbra 1997 sa dohodli na zavedení úhrnnej provízie vo výške okolo 3 % (aby

si vynahradili 90 % svojich príjmov) po 1. januári 1999“ [*neoficiálny preklad*] a že táto dohoda „mala za cieľ i za následok obmedzenie hospodárskej súťaže v Spoločenstve“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenia č. 120 a č. 128 napadnutého rozhodnutia). Táto dohoda bola uzatvorená na prechodné obdobie (odôvodnenie č. 173 napadnutého rozhodnutia).

- 19 Podľa článku 1 napadnutého rozhodnutia Commerzbank, Dresdner Bank, HVB, DVB a VUW porušili článok 81 ES tým, že „sa zúčastnili na dohode, ktorej predmetom bolo určenie a) spôsobov účtovania poplatkov za výmenu bankoviek mien eurozóny (teda percentuálne vyjadrenej provízie) a b) cieľovej úrovne týchto poplatkov okolo 3 % (aby si vynahradili 90 % príjmov pochádzajúcich z [kurzového] rozpätia) počas prechodného obdobia od 1. januára 1999“.
- 20 Komisia dospela k názoru, že ide o závažné porušovanie, ktoré trvalo približne štyri roky, a preto uložila nasledujúce pokuty (článok 3 napadnutého rozhodnutia):

Commerzbank	28 000 000 eur
Dresdner Bank	28 000 000 eur
HVB	28 000 000 eur
DVB	14 000 000 eur
VUW	2 800 000 eur

Konanie

- 21 Dresdner Bank, VUW, HVB, DVB a Commerzbank návrhmi podanými do kancelárie Súdu prvého stupňa od 26. februára do 1. marca 2002 podali žaloby proti napadnutému rozhodnutiu (veci T-44/02, T-54/02, T-56/02, T-60/02 a T-61/02).

- 22 Komisia po tom, čo jej bolo doručené oznámenie o týchto žalobách, nepredložila v stanovenej lehote vyjadrenie k žalobám. Listami podanými do kancelárie od 25. júna do 2. júla 2002 žalobcovia navrhli, aby Súd prvého stupňa rozhodol o veci rozsudkom pre zmeškanie podľa článku 122 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa.
- 23 Rozsudkami vydanými pre zmeškanie 14. októbra 2004 Súd prvého stupňa zrušil napadnuté rozhodnutie (ďalej len „rozsudky pre zmeškanie“) v častiach, v akých sa týkali jednotlivých žalobcov. Súd prvého stupňa na základe žalôb usúdil, že Komisia nepredložila právne dostatočný dôkaz o existencii údajnej dohody, a to tak pokiaľ ide o určenie cien za služby pri výmene hotovosti, ako aj o spôsoby ich účtovania. Súd prvého stupňa rozhodol, že žalobné dôvody týkajúce sa nesprávnosti skutkových zistení a nedostatku dôkazného charakteru nepriamych dôkazov predložených proti žalobcom, sú dôvodné bez toho, aby bolo potrebné skúmať ďalšie žalobné dôvody.
- 24 Podaniami podanými do kancelárie Súdneho dvora od 27. novembra do 4. decembra 2004 podala Komisia podľa článku 122 ods. 4 rokovacieho poriadku návrh na zrušenie rozsudkov pre zmeškanie.
- 25 Dňa 14. januára 2005 sa VUW zlúčila s HVB, ktorá tým vstúpila do práv VUW vo veci T-54/02 OP.
- 26 Podaniami podanými do kancelárie Súdneho dvora od 11. do 21. februára 2005 žalobcovia predložili svoje pripomienky k návrhu na zrušenie podľa článku 122 ods. 5 rokovacieho poriadku.

- 27 Uznesením z 12. júla 2005 boli po vypočutí účastníkov konania veci T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP a T-61/02 OP spojené na účely ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku podľa článku 50 rokovacieho poriadku.
- 28 Na základe správy sudcu spravodajcu rozhodol Súd prvého stupňa (štvrtá komora) otvoriť ústnu časť konania a v rámci opatrení na zabezpečenie priebehu konania vyzval účastníkov konania na zodpovedanie určitých otázok. Účastníci konania týmto žiadosťiam vyhoveľi.
- 29 Súd prvého stupňa vypočul prednesy účastníkov konania a ich odpovede na otázky Súdu prvého stupňa na pojednávaní 31. mája.

Návrhy účastníkov konania

- 30 Vo všetkých veciach Komisia navrhuje, aby Súd prvého stupňa:
- zrušil rozsudky pre zmeškanie,

 - zamietol žaloby v celom ich rozsahu,

 - zaviazal žalobcov na náhradu trov konania vrátane trov konania o návrhu na zrušenie.

31 Vo veci T-44/02 OP Dresdner Bank navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zamietol návrh na zrušenie a ponechal rozsudok pre zmeškanie,
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vrátane trov konania o návrhu na zrušenie.

32 Vo veciach T-54/02 OP a T-56/02 OP HVB navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- potvrdil rozsudky pre zmeškanie,
- zamietol návrhy na zrušenie,
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vrátane trov konania o návrhu na zrušenie.

33 Vo veci T-60/02 OP DVB navrhuje, aby Súd prvého stupňa po tom, čo upresní zmysel jej písomností na pojednávaní:

- zamietol návrh na zrušenie ako čiastočne neprípustný,

- zamietol návrh na zrušenie ako nedôvodný,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vrátane trov konania o návrhu na zrušenie.

34 Vo veci T-61/02 OP Commerzbank navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zamietol návrh na zrušenie,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

Právny stav

I — O konaní o návrhoch na zrušenie

- 35 Komisia na podporu svojich návrhov na zrušenie rozsudkov pre zmeškanie predložila viaceré výhrady voči podmienkam, za ktorých Súd prvého stupňa vykonal jeho preskúmanie, najmä pokiaľ ide o požiadavky v oblasti dokazovania.
- 36 Vo veciach T-54/02 OP a T-56/02 OP HVB namieta, že Komisia nesprávne chápe povahu konania o návrhu na zrušenie, ktorého cieľom nie je naprávať právne pochybenia v rozsudku pre zmeškanie.

- 37 Po tom, ako bola Komisia vyzvaná, aby na pojednávaní upresnila význam svojich písomností, požiadala o výklad svojich návrhov na zrušenie rozsudkov pre zmeškanie v tom zmysle, že nimi navrhuje, aby Súd prvého stupňa prehodnotil tieto rozsudky s prihliadnutím na vyjadrenia k návrhu na zrušenie. Súd prvého stupňa po vypočutí žalobcov toto upresnenie zaznamenal do zápisnice.
- 38 Súd prvého stupňa po tom, ako Komisia upresnila zmysel svojich návrhov, usúdil, že už nie je potrebné rozhodnúť o výhradách HVB k predmetu konania o návrhu na zrušenie.
- 39 Okrem toho DVB a Commerzbank tvrdia, že návrh na zrušenie je čiastočne neprípustný. Komisia sa podľa nich pokúsila rozšíriť predmet konania tým, že odpovedala na iné žalobné dôvody, ako boli tie, o ktorých rozhodol Súd prvého stupňa v rozsudkoch pre zmeškanie. Zdôrazňujú, že návrh na zrušenie sa musí obmedzovať len na vyvrátenie žalobných dôvodov skúmaných v rozsudkoch pre zmeškanie.
- 40 DVB a Commerzbank na jednej strane uvádzajú, že každý dôvod neprítomného účastníka konania, ktorý nerešpektuje toto obmedzenie, je oneskorený, a preto neprípustný podľa článku 48 ods. 2 rokovacieho poriadku.
- 41 Na druhej strane tvrdia, že rozsudok pre zmeškanie a konanie o návrhu na zrušenie má za cieľ potrestať neprítomného účastníka konania, a nie dať mu „druhú šancu“. V tejto súvislosti DVB upresňuje, že za predpokladu, ak by Súd prvého stupňa rozhodol zrušiť rozsudok pre zmeškanie, musel by preskúmať ďalšie žalobné dôvody bez toho, aby prihliadal na vyjadrenia neprítomného účastníka konania k týmto ďalším žalobným dôvodom. Akékoľvek iné riešenie by zvýhodnilo neprítomného účastníka konania, keďže by mu nechalo značný čas na prípravu jeho obrany po tom, ako sa dozvedel o názore Súdu prvého stupňa.

42 Komisia na pojednávaní napadla tento výklad.

43 Súd prvého stupňa zdôrazňuje, že konanie o návrhu na zrušenie upravené v článku 122 ods. 4 rokovacieho poriadku má za cieľ umožniť súdu vykonať nové preskúmanie veci na kontradiktórnom základe bez toho, aby bol viazaný riešením v rozsudku pre zmeškanie. Keďže v rokovacom poriadku neexistuje ustanovenie, ktoré by stanovovalo niečo iné, účastník konania, ktorý podal návrh na zrušenie, má pri svojej argumentácii v podstate voľnosť a nie je obmedzený len na vyvrátenie dôvodov rozsudku pre zmeškanie.

44 S prihliadnutím na účel konania o návrhu na zrušenie nemožno zákaz uvádzania nových dôvodov počas konania stanovený v článku 48 ods. 2 rokovacieho poriadku, na rozdiel od toho, čo tvrdia DVB a Commerzbank, vykladať tak, že účastníkovi konania, ktorý podal návrh na zrušenie, zakazuje uviesť dôvody, ktoré už mohol uviesť v štádiu vyjadrenia k žalobe. Tak, ako už Komisia právom zdôraznila, takýto výklad článku 48 ods. 2 rokovacieho poriadku by nemal zmysel, pretože za predpokladu, že návrh na zrušenie by bol dôvodný, by mohol viesť k procesne neriešiteľnej situácii: Súd prvého stupňa by konštatujúc, že mu nie je umožnené potvrdiť riešenie uvedené v rozsudku pre zmeškanie, podľa ktorého je jeden zo žalobných dôvodov dôvodný, nemohol pri zachovaní kontradiktórnosti rozhodnúť o ďalších žalobných dôvodoch.

45 Návrh na zrušenie je preto prípustný.

II — Zhrnutie žalobných dôvodov

46 Žalobcovia predovšetkým napádajú existenciu porušenia článku 81 ES. Popierajú existenciu dohody o určení cien a zložení poplatkov za výmenu hotovosti

odvolávajúc sa na rôzne pochybenia a vecné nesprávnosti skutkových zistení vykonaných Komisiou týkajúcich sa najmä existencie súhlasnej vôle v tomto bode.

- 47 Žalobcovia ďalej tvrdia, že nie sú splnené podmienky uplatnenia článku 81 ES, keďže údajná dohoda nemá protisúťažný účinok a nemôže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi.
- 48 Žalobcovia takisto napádajú priebeh správneho konania. V tejto súvislosti poukazujú na rôzne porušenia práva na obhajobu, najmä práva byť vypočutý. Tvrdia, že Komisia vykonala výlučne dôkazy v ich neprospech, čím porušila zásadu rešpektovania prezumpcie nevinoty.
- 49 Vo veciach T-54/02 OP, T-56/02 OP a T-60/02 OP HVB a DVB tvrdia, že sa Komisia dopustila zneužitia právomoci.
- 50 Vo veci T-56/02 OP HVB napáda podmienky, za ktorých Komisia vyvodila jej zodpovednosť za správanie VUW.
- 51 Žalobcovia napádajú rozhodnutie Komisie upustiť od konaní proti niektorým adresátom oznámenia o výhradách — najmä iniciátorovi rokovania z 15. októbra 1997 — ako výmenu za ich záväzok znížiť ich ceny. Okrem skutočnosti, že niektorí žalobcovia vyslovili pochybnosti o právomoci Komisie prijať takéto rozhodnutia, tvrdia, že Komisia konala nepriehľadne, svojvoľne a diskriminačne.

- 52 Napokon žalobcovia subsidiárne navrhujú zrušenie pokút alebo ich zníženie, pričom sa odvolávajú na rôzne porušenia usmernení k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171) a zásady proporcionality.

III — *O existencii protisúťažnej dohody*

A — *Úvodné pripomienky*

- 53 Podľa ustálenej judikatúry je na existenciu dohody v zmysle článku 81 ods. 1 ES potrebné a postačujúce, aby dotknuté podniky vyjadrili svoju spoločnú vôľu správať sa na trhu určitým spôsobom (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Hercules Chemicals/Komisia, T-7/89, Zb. s. II-1711, bod 256, a z 26. októbra 2000, Bayer/Komisia, T-41/96, Zb. s. II-3383, bod 67; pozri v tomto zmysle tiež rozsudky Súdneho dvora z 15. júla 1970, ACF Chemiefarma/Komisia, 41/69, Zb. s. 661, bod 112, a z 29. októbra 1980, Van Landewyck a i./Komisia, 209/78 až 215/78 a 218/78, Zb. s. 3125, bod 86).
- 54 Pokiaľ ide o formu prejavu uvedenej spoločnej vôle, je postačujúce, aby dohoda vyjadrovala vôľu strán správať sa na trhu v súlade s jej znením (rozsudok Bayer/Komisia, už citovaný, bod 68; pozri v tomto zmysle tiež rozsudky ACF Chemiefarma/Komisia, už citovaný, bod 112, a Van Landewyck a i./Komisia, už citovaný, bod 86).
- 55 Pojem dohoda v zmysle článku 81 ods. 1 ES, tak ako je vykladaný judikatúrou, predpokladá existenciu súhlasnej vôle najmenej dvoch strán, pričom forma jej prejavu nie je podstatná, pokiaľ predstavuje jej presné vyjadrenie (rozsudok Bayer/Komisia, už citovaný, bod 69).

56 V tejto veci je potrebné preskúmať, či žalobcovia dokážu spochybníť zistenia Komisie o existencii súhlasnej vôle medzi účastníkmi rokovania z 15. októbra 1997 o určení výšky a spôsobov účtovania provízií za výmenu hotovosti.

B — O dokazovaní a rozsahu súdneho preskúmania

57 Žalobcovia tvrdia, že počas rokovania z 15. októbra 1997 neuzavreli nijakú dohodu o výške a zložení zmenárenských provízií. Uvádzajú, že Komisia nepredložila dôkaz o skutočnostiach, na základe ktorých vyvodila záver o existencii porušenia.

58 Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa je v súlade so zásadou potrebného účinku povinný pri výklade rozhodnutia vykonávajúceho článok 81 ES zohľadniť jeho znenie, ale takisto jeho súvislosti a ciele (rozsudky Súdneho dvora z 21. februára 1984, St. Nikolaus Brenneri, 337/82, Zb. s. 1051, bod 10; z 30. júla 1996, Bosphorus, C-84/95, Zb. s. I-3953, bod 11, a z 18. novembra 1999, Pharos/Komisia, C-151/98 P, Zb. s. I-8157, bod 19). Táto potreba je o to dôležitejšia, že kartelové dohody, ktoré článok 81 ES zakazuje, majú často tajnú povahu, takže ich existenciu možno odvodiť len z množstva nepriamych dôkazov posudzovaných v ich súhrne (rozsudok Súdneho dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 55, a návrhy generálneho advokáta Colomer k rozsudku Súdneho dvora z 18. septembra 2003, Volkswagen/Komisia, C-338/00 P, Zb. s. I-9189, I-9193). Súd prvého stupňa preto nemôže požadovať, aby listinné dôkazy uvádzané v napadnutom rozhodnutí predstavovali „nevyvrátiteľný dôkaz“ porušenia. Judikatúra vyžaduje len predloženie dostatočných dôkazov (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Enso-Gutzeit/Komisia, T-337/94, Zb. s. II-1571, body 94 a 153). Ak je posúdenie skutočností vykonané Komisiou viac pravdepodobné ako to, ktoré predkladajú žalobcovia, je vylúčené akékoľvek zjavné pochybenie.

- 59 Súd prvého stupňa v súvislosti s dokazovaním porušenia článku 81 ods. 1 ES pripomína, že Komisia musí predložiť dôkazy o porušeníach, ktoré zistí, a určiť dôkazné prostriedky, ktoré môžu právne dostatočným spôsobom preukázať existenciu skutočností svedčiacich o porušení (rozsudky Súdneho dvora zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, Zb. s. I-8417, bod 58, a z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, bod 86).
- 60 Ak má súd pochybnosť, musí mať z tejto pochybnosti prospech podnik, ktorému je určené rozhodnutie o zistení porušenia. Súd preto nemôže dospieť k záveru, že Komisia právne dostatočne preukázala existenciu daného porušenia, ak má o tejto otázke naďalej pochybnosť, najmä v rámci konania o zrušenie rozhodnutia o uložení pokuty.
- 61 V takejto poslednej uvedenej situácii je totiž nevyhnutné zohľadniť zásadu prezumpcie nevinoty, ako vyplýva najmä z článku 6 ods. 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktorá je súčasťou základných práv, ktoré podľa judikatúry Súdneho dvora, navyše potvrdenej preambulou Jednotného európskeho aktu a článkom 6 ods. 2 EÚ, predstavujú všeobecné zásady práva Spoločenstva. Vzhľadom na povahu predmetných porušení, ako aj na povahu a stupeň prísnosti sankcií, ktoré sú s nimi spojené, sa zásada prezumpcie nevinoty uplatňuje najmä na konania týkajúce sa porušenia pravidiel hospodárskej súťaže uplatniteľných na podniky, ktoré môžu viesť k uloženiu pokút alebo penále (pozri rozsudky Súdneho dvora z 8. júla 1999, Hüls/Komisia, C-199/92 P, Zb. s. I-4287, body 149 a 150, a Montecatini/Komisia, C-235/92 P, Zb. s. I-4539, body 175 a 176).
- 62 Preto je potrebné, aby Komisia uviedla určité a súhlasné dôkazy na určenie existencie porušenia (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa zo 6. júla 2000, Volkswagen/Komisia, T-62/98, Zb. s. II-2707, bod 43, a tam citovanú judikatúru).

- 63 Treba však zdôrazniť, že každý dôkaz predložený Komisiou nemusí nevyhnutne zodpovedať týmto kritériám vo vzťahu ku každému porušeniu. Postačuje, ak súbor dôkazov, o ktoré sa inštitúcia opiera, zodpovedá tejto požiadavke pri celkovom posúdení (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. apríla 1999, *Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia*, tzv. „PVC II“, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Zb. s. II-931, body 768 až 778, najmä bod 777, v podstatnom bode potvrdený Súdnym dvorom v konaní o odvolaní v rozsudku z 15. októbra 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, body 513 až 523).
- 64 Vzhľadom na všeobecnú známosť zákazu protisúťažných dohôd nemožno od Komisie požadovať, aby predložila písomnosti, ktoré by zjavne dokazovali nadviazanie kontaktu medzi dotknutými hospodárskymi subjektmi. Neúplné a nesúrodé dôkazy, ktorými môže Komisia disponovať, musí byť v každom prípade možné doplniť závermi umožňujúcimi rekonštrukciu rozhodujúcich okolností.
- 65 Existenciu protisúťažného postupu alebo dohody preto možno odvodzovať z určitého počtu súhlasných okolností a nepriamych dôkazov, ktoré pri celkovom posúdení môžu vytvárať, pokiaľ neexistuje iné logické vysvetlenie, dôkaz porušenia súťažných pravidiel (rozsudok *Aalborg Portland a i./Komisia*, už citovaný, body 55 až 57).
- 66 Pokiaľ ide o rozsah súdneho preskúmania, je potrebné zdôrazniť podstatný rozdiel, ktorý existuje medzi skutkovým stavom a skutkovými zisteniami na jednej strane, ktorých prípadnú nesprávnosť môže sudca odhaliť vzhľadom na tvrdenia a dôkazné prostriedky, ktoré sú mu predložené, a ekonomickým posúdením na strane druhej (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. decembra 2005, *General Electric/Komisia*, T-210/01, Zb. s. II-5575, bod 62).

- 67 Aj keď Súdu prvého stupňa neprináleží nahradiť ekonomické posúdenie Komisiou svojím posúdením, jeho úlohou je nielen overiť vecnú správnosť uplatnených dôkazov, ich spoľahlivosť a vnútornú súladnosť, ale aj preskúmať, či tieto dôkazy predstavujú súhrn rozhodujúcich skutočností, ktoré sa musia zohľadniť pri posúdení komplexnej situácie, a či môžu podporiť závery, ktoré sa z nich vyvodili. (rozsudok Súdneho dvora z 15. februára 2005, Komisia/Tetra Laval, C-12/03 P, Zb. s. I-987, bod 39).

C — O dohode týkajúcej sa výšky zmenárenských provízií

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 68 Žalobcovia popierajú uzavretie akejkoľvek dohody o výške maloobchodných provízií za výmenu hotovosti na rokovaní z 15. októbra 1997 a spochybňujú dôkaznú hodnotu skutočností, o ktoré sa Komisia opiera. Tvrdia najmä, že účelom rokovania bolo odstrániť určité legislatívne a technické nejasnosti spojené s prechodom na euro a týkajúce sa hlavne medzibankových služieb pri výmene hotovosti. Okrem toho uvádzajú, že dohoda, ktorú má na mysli Komisia, by nemala zmysel. Bolo by absurdné, aby sa banky zastupujúce len malú časť trhu usilovali o uzavretie dohody o určení cien zmenárenských služieb počas prechodného obdobia viac než rok pred jeho začatím.
- 69 Komisia je presvedčená, že podala dôkaz o existencii horizontálnej dohody o určení cien. Banky zúčastnené na rokovaní z 15. októbra 1997 sa dohodli na odplatách za služby pri výmene hotovosti, ktoré mali platiť ich klienti, s cieľom vyhnúť sa tomu, aby ich niektoré z nich ponúkali bezplatne. Dospeli takisto k dohode o zásade odplatnosti týchto služieb, z ktorej vyplývajú dve dohody uvedené v napadnutom rozhodnutí. Pôvod porušenia vychádza z hrozby, že Deutsche Bundesbank, Deutsche Bank a ďalšie obchodné banky budú ponúkať verejnosti služby pri výmene

hotovosti bezplatne. GWK sa preto v reakcii na túto hrozbu usilovala presvedčiť nemecké banky, aby sa nerozhodli pre bezplatnosť výmeny hotovosti, a na tento účel nadviazala kontakt s Reisebank (odôvodnenia č. 58 až č. 97 a č. 108 až č. 111 napadnutého rozhodnutia).

- 70 Na pojednávaní Komisia vysvetlila, že porušenie možno chápať aj ako výsledok tajného dohovoru troch zo štyroch hlavných nemeckých univerzálnych bánk s cieľom reagovať na hrozbu v podobe perspektívy, že ich hlavný konkurent, Deutsche Bank, bude služby pri výmene hotovosti ponúkať počas prechodného obdobia bezplatne. Vzhľadom na hospodársky význam a popredné postavenie týchto štyroch bánk na nemeckom trhu znamenala dohoda medzi Dresdner Bank, HVB a Commerzbank o vylúčení bezplatnosti služieb pri výmene hotovosti za tejto situácie pre ďalších súťažiteľov signál, ktorý ich podnietil k rovnakému správaniu na trhu.
- 71 Banky takisto dospeli k dohode o zásade odplatnosti služieb pri výmene hotovosti, z ktorej vyplývajú dve dohody uvedené v napadnutom rozhodnutí. Keď sa totiž banky dohodli na zásade odplatnosti, mali všetky záujem dohodnúť sa aj na spôsoboch účtovania a na cene za tieto služby. Dohody o spôsoboch účtovania provízií za výmenu hotovosti a určenie ich výšky sleduje protisúťažný cieľ. Na predmetnú dohodu sa preto vzťahuje zákaz stanovený v článku 81 ods. 1 ES bez toho, aby bolo potrebné skúmať jej následky na hospodársku súťaž.
- 72 Okrem listinných dôkazov týkajúcich sa diskusií počas rokovania z 15. októbra 1997 vyplýva existencia tejto dohody z celkových súvislostí, za akých sa konalo toto rokovanie. Komisia najmä poukazuje na to, že sa musí uznať veľký význam dôkazov prípravných prác pre rokovanie z 15. októbra 1997. Pokiaľ ide o legislatívne

súvislosti, Komisia uvádza, že pochybnosti, ktoré môžu existovať, sa týkajú niektorých technických otázok súvisiacich so zavedením eura. Žiadna z týchto pochybností však nedovoľuje odôvodniť dohodu o cenách.

- 73 Žalobcovia namietajú, že toto tvrdenie o údajnej dohode o zásade odplatnosti zmenárenských služieb nie je obsiahnuté v napadnutom rozhodnutí, ale Komisia ho prvýkrát vyslovila vo svojom vyjadrení k návrhu na zrušenie a upresnila na pojednávaní. Komisia teda nemôže *a posteriori* zmeniť napadnuté rozhodnutie. HVB (veci T-54/02 OP a T-56/02 OP) a DVB (vec T-60/02 OP) uvádza, že tu ide o nové, a teda neprípustné tvrdenie.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

a) O výklade napadnutého rozhodnutia a existencii porušenia spočívajúceho v existencii dohody o zásade vylúčenia bezplatnosti služieb pri výmene hotovosti

- 74 Je potrebné určiť, či, ako tvrdí Komisia, sa napadnuté rozhodnutie vzťahuje nielen na dohodu o určení výšky provízií a spôsobov ich účtovania, ale aj na druhú dohodu, ktorá vyplýva z prvej a ktorej cieľom je vylúčenie bezplatnosti služieb pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia medzi jej účastníkmi.
- 75 Podľa článku 1 napadnutého rozhodnutia spočíva zistené porušenie v tom, že sa žalobcovia zúčastnili na „dohode, ktorej predmetom bolo určenie a) spôsobov účtovania poplatkov za výmenu bankoviek mien eurozóny (teda percentuálne vyjadrenej provízie) a b) cieľovej úrovne týchto poplatkov okolo 3 % (aby si

vynahradili 90 % príjmov pochádzajúcich z kurzového rozpätia) počas prechodného obdobia od 1. januára 1999“. Výrok napadnutého rozhodnutia sa teda vôbec neodvoláva na dohodu o zásade odplatnosti alebo presnejšie, o zásade vylúčenia bezplatnosti zmenárenských služieb.

- 76 Takisto odôvodnenie napadnutého rozhodnutia neobsahuje žiadny rozbor umožňujúci vyvodiť záver, že Komisia usúdila, že dohoda s takýmto predmetom predstavuje porušenie článku 81 ES. Komisia vo svojich písomnostiach však zdôraznila, že protiprávna povaha predmetnej dohody vyplýva zo skutočnosti, že banky zúčastnené na rokovaní z 15. októbra 1997 sa dohodli na účtovaní percentuálnej provízie, ako to zjavne vyplýva z odôvodnenia č. 115 napadnutého rozhodnutia. Toto odôvodnenie znie takto:

„Nie je ani prirodzené, ani logické, aby sa každá banka samostatne rozhodla transformovať svoje kurzové rozpätie na percentuálne vyjadrenú províziu. Preto sa zdá, že Deutsche Bank spočiatku zvažovala bezplatné poskytovanie služieb. Nech je tomu akokoľvek, problémom nie je to, ktoré spôsoby účtovania poplatkov by mohli byť z ekonomického hľadiska racionálnejšie, ale či medzi bankami existuje dohoda o týchto spôsoboch alebo nie.“ [*neoficiálny preklad*]

- 77 Je potrebné konštatovať, že tieto dôvody nijako nedovoľujú usúdiť, či sa týkajú dohody o zásade vylúčenia bezplatnosti. Komisia okrem toho nebola na pojednávaní schopná Súdu prvého stupňa uviesť, aké sú prípadné dôvody napadnutého rozhodnutia, ktoré podporujú tvrdenie o existencii takejto dohody. Preto za predpokladu, že Komisia chcela v napadnutom rozhodnutí implicitne zachytiť tvrdenie o dohode o vylúčení bezplatnosti, je potrebné konštatovať, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia v tomto bode je z hľadiska článku 253 ES v každom prípade nedostatočné na to, aby umožnilo adresátom dozvedieť sa odôvodnenie prijatého rozhodnutia a súdu vykonať jeho preskúmanie.

78 Komisia nemôže zmeniť predmet rozhodnutia v písomných alebo ústnych vysvetleniach podaných neskôr ani vtedy, ak by už bolo toto rozhodnutie predmetom žaloby podanej na súde Spoločenstva (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. decembra 1996, Rendo a i./Komisia, T-16/91, Zb. s. II-1827, bod 45, a citovanú judikatúru).

79 Komisia teda nemôže tvrdiť, že existuje protiprávna dohoda, ktorá nebola výslovne skúmaná v napadnutom rozhodnutí a ku ktorej žalobcovia nemali možnosť byť vypočutí, ako to vyžaduje rešpektovanie práva na obhajobu.

80 Súdu prvého stupňa preto neprináleží konať za Komisiu a preskúmať *ex offio*, či v tejto veci existujú skutočnosti dovoľujúce konštatovať existenciu dohody o zásade vylúčenia bezplatnosti služieb pri výmene hotovosti.

81 Z týchto dôvodov nemožno súhlasiť s tvrdeniami Komisie v tomto bode.

b) O dôkazoch dohody týkajúcej sa výšky zmenárenských provízií

82 Pred rozborom priamych dôkazov zakladajúcich sa na diskusiách počas rokovania z 15. októbra 1997 a pripomienok Komisie k vykonávaniu predmetnej dohody je vhodné preskúmať tvrdenia a dôkazy týkajúce sa okolností súvisiacich s týmto rokovaním.

O dôkazoch týkajúcich sa súvislostí rokovania z 15. októbra 1997

— O trhových podieloch bánk zúčastnených na rokovaní z 15. októbra 1997

- ⁸³ Dresdner Bank, Commerzbank, VUW a HVB v podstate tvrdia, že za predpokladu, že Komisia správne definovala relevantný trh, sú spoločné podiely účastníkov rokovania z 15. októbra 1997 oveľa nižšie ako odhad vychádzajúci zo 70 až 80 %, ktorý sa nachádza v zápisnici GWK a ktorý bol uvedený v odôvodnení č. 87 napadnutého rozhodnutia. Vzhľadom na skutočnosť, že nemajú ekonomickú silu potrebnú na to, aby mohli ovplyvniť trh a uzavrieť dohodu o určení cien, sú Dresdner Bank, Commerzbank, VUW a HVB presvedčené, že tvrdenie o horizontálnej dohode o určení cien je nezmyselné.
- ⁸⁴ Komisia tvrdí, že predmetná dohoda sleduje protisúťažný cieľ, takže nie je potrebné rozoberať podiely žalobcov na trhu, ani následok tejto dohody pre trh. Argumentácia žalobcov o podieloch na trhu je preto irelevantná.
- ⁸⁵ Súd prvého stupňa zdôrazňuje, že tvrdenia týkajúce sa posúdenia podielov na trhu sa vzťahujú na existenciu horizontálnej dohody o určení cien, pretože neexistencia dostatočnej sily na trhu robí takúto dohodu menej pravdepodobnou. Tieto tvrdenia sa nepriamo týkajú takisto vierohodnosti zápisnice GWK, ktorú žalobcovia napádajú a ktorú budeme ešte ďalej skúmať. Preto je potrebné overiť opodstatnenosť týchto tvrdení, ktoré môžu byť bezpredmetné.

86 V oznámení o výhradách Komisia jednak opravila svoj odhad trhových podielov účastníkov rokovania z 15. októbra 1997, ktorý v zápisnici GWK vychádzal zo 70 až 80 % (oznámenie o výhradách, odôvodnenie č. 79), a jednak na základe svojho šetrenia zistila, že päť bánk (Deutsche Bank, Hypo Vereinsbank, Dresdner Bank, Commerzbank a Hamburger Sparkasse) mali spolu 65 % podiel na trhu zmenárenských služieb. Po tom, ako žalobcovia napadli tieto údaje počas správneho konania, napadnuté rozhodnutie neobsahovalo žiadny presný odhad trhových podielov adresátov napadnutého rozhodnutia alebo účastníkov rokovania z 15. októbra 1997. V odôvodnení č. 87 napadnutého rozhodnutia však Komisia uvádzala zápisnicu GWK, podľa ktorej „banky [zúčastnené na rokovaní z 15. októbra 1997] zastupujú 70 až 80 % nemeckého maloobchodného trhu služieb pri výmene“ [*neoficiálny preklad*].

87 V tejto veci sa po prvé zdá, že Komisia a žalobcovia sa zhodujú v tom, že odhad objemu vymieňanej hotovosti v Nemecku v roku 1998, ktorý sa nachádza v napadnutom rozhodnutí, je nepresný. Namiesto 6,8 miliardy eur uvádzaných v napadnutom rozhodnutí (poznámka pod čiarou na strane 7 k odôvodneniu č. 14) predstavoval podľa štatistik Deutsche Bundesbank z roku 1998 celkový objem vymieňanej hotovosti 13,203 miliardy eur. Tieto údaje okrem toho zodpovedajú údajom obsiahnutým v správe Európskeho menového inštitútu (EMI) z 23. apríla 1997 spomenutej v odôvodnení č. 75 napadnutého rozhodnutia. Na pojednávaní Komisia uznala, že nesprávne vyložila údaje uvedené v poznámke pod čiarou na strane 7 napadnutého rozhodnutia. Táto vecná nesprávnosť nie je v tejto veci bez významu, keďže prispieva k preceneniu významu účastníkov rokovania z 15. októbra 1997 na trhu. Tento rozdiel je ešte výraznejší pri odvolávaní sa na odôvodnenie č. 14 napadnutého rozhodnutia, podľa ktorého pre meny pätnástich členských štátov „celková hodnota predaných a kúpených bankoviek v roku 1998 bola približne 2,1 miliardy eur“ [*neoficiálny preklad*].

- 88 Po druhé, spoločné podiely, ktoré mali žalobcovia na trhu maloobchodných služieb pri výmene hotovosti v Nemecku (1997) pri zohľadnení všetkých peňažných prostriedkov v cudzej mene, odhadujú žalobcovia a Komisia na 4,68 % podľa kritéria počtu pobočiek bánk, na 16,46 % podľa kritéria celkovej bankovej bilancie a na 15,24 % podľa kritéria objemu vymieňanej hotovosti. Je potrebné zdôrazniť, že tieto odhady sa týkajú len ponuky úverových inštitúcií a nezohľadňujú ponuku ďalších subjektov, akými sú najmä zmenárne.
- 89 Po tretie, žalobcovia a Komisia sa zhodujú v tom, že vo vzťahu ku všetkým účastníkom rokovania z 15. októbra 1997 majú žalobcovia značne prevyšujúci podiel na objeme výmeny hotovosti. Komisia totiž vo svojich odpovediach na otázky Súdu prvého stupňa uviedla, že trhové podiely iných bánk zúčastnených na rokovaní nie sú významné. Na pojednávaní Commerzbank poznamenala, že žalobcovia dosahujú prinajmenšom 90 % objemu služieb pri výmene poskytovaných všetkými účastníkmi rokovania. Žiaden z účastníkov nespochybnil tento odhad, ktorý bol preto zaznamenaný do zápisnice.
- 90 Tieto skutočnosti dovoľujú predovšetkým konštatovať, že odhad trhových podielov uvedený v zápisnici GWK a v odôvodnení č. 87 napadnutého rozhodnutia je nepresný, pretože zjavne preceňuje ekonomickú silu bánk zúčastnených na rokovaní z 15. októbra 1997 na relevantnom trhu.
- 91 Táto nepresnosť však nemôže postačovať na vyvrátenie tvrdenia o existencii horizontálnej dohody o určení cien. Napriek tomu je však spôsobilá znížiť jej pravdepodobnosť. Skutočnosť, že účastníci rokovania z 15. októbra 1997 predstavujú nanajvýš približne 17 % ponuky pochádzajúcej len zo strany úverových inštitúcií, totiž môže vyvolať pochybnosti o existencii horizontálnej dohody o určení cien. Napadnuté rozhodnutie okrem toho neuvádza nijakú osobitnú okolnosť spočívajúcu napríklad v zložení relevantného trhu, ktorá by mohla zmierniť pochybnosti.

— O legislatívnych nejasnostiach

- 92 Žalobcovia tvrdia, že predmetom rokovania z 15. októbra 1997 nebolo uzavrieť zakázanú dohodu, ale preskúmať vplyv právnej úpravy týkajúcej sa prechodného obdobia na organizáciu služieb pri výmene hotovosti. V podstate tvrdia, že v období troch veľkých sérií otázok ešte nedostali konečnú odpoveď.
- 93 Prvá séria sa týkala používania neodvolateľných výmenných kurzov pri výmene hotovosti.
- 94 Druhá séria sa týkala zásady odplatnosti služieb pri výmene hotovosti a presnejšie otázky, či pravidlo článku 52 protokolu o Štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky (ECB), ktorý je pripojený k Zmluve ES (ďalej len „Štatút ESCB“) o výmene bankoviek „za ich nominálne hodnoty“ centrálnymi bankami zahŕňa povinnosť, aby bankové inštitúcie zamieňali hotovostnú menu počas prechodného obdobia bezplatne.
- 95 Tretia séria sa týkala spôsobov odplaty za výmenu hotovosti a vzťahovala sa najmä na technické dôsledky upustenia od priamej kotácie ($1 \text{ DEM} = x \text{ eur}$) v prospech nepriamej kotácie ($1 \text{ euro} = y \text{ DEM}$) upravenej v nariadení Rady (ES) č. 1103/97 zo 17. júna 1997 o určitých ustanoveniach týkajúcich sa zavedenia eura (Ú. v. ES L 162, s. 1; Mim. vyd. 10/001, s. 81) a nahradenia skrytých provízií výslovné vyjadrenými províziami uvádzanými nezávisle od kurzu, najmä pre medzibankové služby. Predmetom rokovania bola aj otázka, či výška provízie má byť rovnaká pre všetky národné jednotky eura, alebo má závisieť od ponuky a dopytu každej z nich.

- 96 Komisia v podstate pripomína, že k 15. októbru 1997 existovalo len málo legislatívnych nejasností v súvislosti s následkami prechodu na euro. Tvrdí, že od roku 1995 „každý vedel“, že od 1. januára 1999 budú výmenné kurzy mien účastníckych členských štátov nahradené neodvolateľnými výmennými kurzami a že použitie systému kurzového rozpätia už nebude dovolené (odôvodnenie č. 139 napadnutého rozhodnutia). Priemyselné kruhy sa na začiatku roku 1997 zaoberali otázkou, či počas prechodného obdobia môžu banky naďalej požadovať odplatu za služby pri hotovostnej výmene mien účastníckych členských štátov, a ak áno, tak akým spôsobom. Pôvod porušenia vychádzal z hrozby, že Deutsche Bundesbank, Deutsche Bank a ďalšie obchodné banky budú ponúkať verejnosti služby pri výmene hotovosti bezplatne. GWK sa preto v reakcii na túto hrozbu usilovala presvedčiť nemecké banky, aby sa nerozhodli pre bezplatnosť výmeny hotovosti, a na tento účel nadviazala kontakt s Reisebank (odôvodnenia č. 58 až č. 97 a č. 108 až č. 111 napadnutého rozhodnutia).
- 97 Podľa Súdu prvého stupňa je preto potrebné preskúmať, či kontextu rokovania z 15. októbra 1997 dominovali, ako to tvrdia žalobcovia, legislatívne nejasnosti týkajúce sa následkov zavedenia eura v papierovej podobe od 1. januára 1999, alebo či, ako to tvrdí Komisia, boli jedinými zostávajúcimi nejasnosťami nejasnosti obchodnej povahy, ktoré sa týkali hrozby, že Deutsche Bundesbank a Deutsche Bank budú ponúkať verejnosti služby pri výmene hotovosti bezplatne.
- 98 Je pravda, že od zasadnutia Európskej rady v Madride 15. a 16. decembra 1995 a v každom prípade od prijatia nariadenia č. 1103/97, čiže od 17. júna 1997, už používanie neodvolateľných výmenných kurzov počas prechodného obdobia nemohlo vyvolávať pochybnosti, ako to vyplýva z odôvodnení č. 34 až č. 37 a č. 139 napadnutého rozhodnutia.

- 99 Z toho však nemožno vyvodit', že neexistovali žiadne iné nejasnosti o spôsobe, akým sa mohla vykonávať výmena hotovosti počas tohto obdobia. Porady medzi určitými nemeckými bankami a Deutsche Bundesbank, na ktoré odkazujú odôvodnenia č. 52 až č. 61 napadnutého rozhodnutia, svedčia o tom, že Deutsche Bundesbank mohla až od 15. septembra 1997 svojim predstaviteľom s určitou oznamit', že počas prechodného obdobia nie je možné zachovať systém kurzového rozpätia. Podľa napadnutého rozhodnutia sa GWK a DVB za týchto okolností rozhodli zorganizovať stretnutie viacerých bánk s cieľom dohodnúť sa na otázkach súvisiacich s týmto vývojom (odôvodnenia č. 81 až č. 84 napadnutého rozhodnutia).
- 100 Okrem toho sa zdá, že počas roku 1997 sa jedna z hlavných otázok, ktorú bolo potrebné vyriešiť, týkala odplaty za služby pri výmene hotovosti z dôvodu ťažkostí pri výklade článku 52 Štatútu ESCB, podľa ktorého „Rada guvernérov ECB v nadväznosti na neodvolateľné stanovenie menových kurzov [výmenných kurzov — *neoficiálny preklad*] prijme opatrenia potrebné na to, aby bankovky stanovené v menách s neodvolateľnými menovými kurzami [výmennými kurzami — *neoficiálny preklad*] vymieňali národné centrálné banky za ich nominálne hodnoty“.
- 101 Komisia sa rozhodla zvolať 15. mája 1997 diskusiu za okrúhlym stolom o praktických aspektoch zavedenia eura. V nadväznosti na okrúhly stôl Komisia poverila skupinu expertov, aby preskúmali, či a ako môžu banky požadovať odplatu za tieto služby.
- 102 Závery tejto skupiny expertov boli vyhlásené 20. novembra 1997, teda po rokovaní z 15. októbra 1997 (pozri dokument uvádzaný v odôvodnení č. 137 napadnutého rozhodnutia, poznámka pod čiarou na strane 56). Podľa týchto záverov článok 52 Štatútu ESCB centrálné banky zaväzuje, aby pri výmene bankoviek eurozóny vymieňali bankovky v menách iných účastníckych členských štátov podľa neodvolateľných výmenných kurzov, ale neobsahuje žiadne ustanovenie zakazujúce obchodným bankám spoplatňovať tento typ služby. Skupina expertov zamietla myšlienku prijať právnu úpravu Spoločenstva vo veci odplaty za služby pri

bezhotovostnom prepočte mien a služby pri výmene hotovosti. Vyslovila sa v prospech prijatia „zásad dobrej praxe“. Skupina expertov usúdila, že je vhodné uprednostniť transparentnosť cien, ktorá požaduje, aby sa neodvolateľné výmenné kurzy použili pri každej službe výmeny a aby bola každá vyberaná provízia osobitne označená.

103 Po rokovaní z 15. októbra 1997 boli tieto závery v podstate prebraté v odporúčaní Komisie 98/286/ES z 23. apríla 1998 o bankových poplatkoch za výmenu eura [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 130, s. 22; ďalej len „odporúčanie Komisie z 23. apríla 1998“), ktorého článok 3 stanovoval, že banky, ktoré vykonávajú výmenu hotovosti počas prechodného obdobia, „jasne poukážu na používanie prepočítacích koeficientov v súlade s ustanoveniami nariadenia... č. 1103/97 a akékoľvek prípadne naučované poplatky uvedú oddelene“ [*neoficiálny preklad*].

104 Okrem toho zo spisu vyplýva, že niektoré banky, najmä Reisebank, sa o týchto rokovaníach o legislatívnej úprave prechodného obdobia dozvedeli až oneskorene. Zo zápisnice GWK o výsledku jej rokovania s Reisebank 29. apríla 1997 takisto vyplýva, že Reisebank sa v danom čase domnievala, že právna úprava zavedenia eura bude mať vplyv na jej činnosti až po uplynutí prechodného obdobia spolu so zavedením eura v papierovej podobe (odôvodnenia č. 63 až č. 68 napadnutého rozhodnutia).

105 Takisto je zrejmé, že pravidlá uplatniteľné na služby pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia v čase rokovania z 15. októbra 1997 ešte neboli záväzne definované a dávali podnet, najmä pod vedením Komisie, na konzultácie medzi zástupcami centrálnych bánk, bankového sektora a združeniami spotrebiteľov. Možno teda poprieť, že by sa rokovanie z 15. októbra 1997 konalo za okolností legislatívnych nejasností, ktorých hlavným predmetom bola otázka, či a ako môžu byť služby pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia naďalej odmeňované.

106 Hrozba, že Deutsche Bundesbank ponúkne verejnosti služby pri výmene hotovosti bezplatne, vyplýva priamo z článku 52 Štatútu ESCB. Je však potrebné konštatovať, že v danom čase ešte neboli prijaté všetky praktické postupy vykonania tohto ustanovenia. Tak napríklad správa skupiny expertov o bankových poplatkoch za výmenu eura z 20. novembra 1997 (pozri bod 102 vyššie) uvádzala, že aj keď väčšina centrálnych bánk plánuje bezplatnú výmenu hotovostných bankoviek iných členských štátov eurozóny za svoje vlastné bankovky, niektoré (napr. Banque de France) zamýšľajú prijať bezplatnú výmenu bankoviek v oboch smeroch (s. 4 a 7 a príloha B, prehľad 2).

107 Okrem toho z prác skupiny expertov vyplýva, že väčšina bánk mala teda v úmysle počas prechodného obdobia naďalej požadovať odplatu za služby pri výmene hotovosti, bez ohľadu na skutočnosť, že ceny týchto služieb sa mali znížiť z dôvodu zániku kurzového rizika. Deutsche Bank naopak počas rokovaní za okrúhlym stolom 15. mája 1997 (pozri bod 101 vyššie) vyhlásila, že uvažuje o bezplatnosti služieb súvisiacich so zmenou vedenia účtov, pre vklady znejúce na euro, ako aj pre „iné druhy výmeny“, aj keď „počas prechodného obdobia zamýšľa spoplatňovať výmenu hotovosti osobám, ktoré nie sú majiteľmi účtu, upresňujúc, že provízie budú nižšie ako súčasné provízie a že môže ísť skôr o pevnú sumu ako o sumu určenú percentami z danej transakcie“ (Okrúhly stôl o praktických aspektoch prechodu na euro, Zhrnutie a závery, s. 5).

108 Bez ohľadu na túto skutočnosť je zrejmé, že vzhľadom na prechodné obdobie je trvalý charakter príjmov bánk zo služieb pri výmene hotovosti ohrozený možnosťou, že centrálné banky ponúknu tieto služby bezplatne, alebo že niektoré banky, medzi nimi aj Deutsche Bank, mohli uvažovať o tom, že pre svojich klientov spravia to isté. Táto hrozba bola väčšia pre banky, ktorých hlavnou činnosťou je výmena hotovosti — ako GWK a Reisebank — ako pre banky, ktoré tieto činnosti vykonávajú len okrajovo, t. j. najmä pre Dresdner Bank, HVB a Commerzbank.

— O prípravných diskusiách na rokovaní z 15. októbra 1997

109 Žalobcovia namietajú proti tomu, aby sa určité dokumenty týkajúce sa kontaktov medzi GWK a Reisebank počas mesiacov, ktoré predchádzali rokovaniu z 15. októbra 1997, použili ako listiny v ich neprospech. Pripomínajú, že väčšinu týchto listín, ktoré pochádzajú od GWK, možno použiť len proti GWK. Tvrdia, že tieto dokumenty v žiadnom prípade neumožňujú dokázať existenciu zakázanej dohody o určení cien.

110 Komisia tvrdí, že napadnuté rozhodnutie sa opiera o viacero dokumentov týkajúcich sa prípravných diskusií na rokovaní z 15. októbra 1997, ktoré predstavujú dôkazy, alebo prinajmenšom nepriame dôkazy o porušení. Aj keď na základe týchto písomností nemožno vyvodíť existenciu dohody, predsa len prispievajú k preukázaniu protisúťažného cieľa rokovania z 15. októbra 1997.

111 Súd prvého stupňa pripomína, že dokumentov, ktoré uvádza Komisia v napadnutom rozhodnutí a na ktoré sa odvoláva v rámci tohto konania, je celkovo päť, a to:

— zápisnica z rokovania z 29. apríla 1997 medzi Reisebank a GWK (odôvodnenia č. 63 až č. 67 napadnutého rozhodnutia),

- fax, ktorý GWK zaslala Reisebank 5. mája 1997, obsahujúci kópiu odpovedí GWK na šetrenie EMI s ohľadom na výmenu hotovosti (odôvodnenia č. 69 až č. 75 napadnutého rozhodnutia),

 - list z 25. júla 1997, ktorý Commerzbank, DVB, West LB a Reisebank zaslali Landeszentralbank Hessen a v ktorom vyslovili svoje výhrady k záväzku Deutsche Bundesbank bezplatne kupovať meny eurozóny (odôvodnenie č. 55 napadnutého rozhodnutia),

 - zápisnica z rokovania, ktoré sa konalo 11. augusta 1997 medzi Reisebank, DVB, GWK a Landeszentralbank Hessen (odôvodnenia č. 76 až č. 80 napadnutého rozhodnutia),

 - zápisnica z telefonického rozhovoru z 29. septembra 1997 medzi GWK a DVB (odôvodnenia č. 81 až č. 83 napadnutého rozhodnutia).
- 112 Žalobcovia nenapadli obsah týchto dokumentov ani ich výklad. Naopak tvrdili, že tieto dokumenty nemožno proti nim uplatniť.
- 113 V tejto súvislosti je vhodné zdôrazniť, že všetky tieto dokumenty boli spísané pred rokovaním z 15. októbra 1997 a majú preto relevanciu len v tom rozsahu, v akom môžu predstavovať nepriame dôkazy o okolnostiach predchádzajúcich údajnému porušeniu.

- 114 Navyše je potrebné uviesť, že štyri z týchto listín pochádzajú priamo od GWK a mohli by byť relevantné pre určenie jej úlohy ako iniciátora rokovania z 15. októbra 1997. Neobsahujú nijakú skutočnosť ani vysvetlenie zámeru iných bánk ako GWK a príp. Reisebank počas rokovania z 15. októbra.
- 115 Pokiaľ ide o relevanciu listu z 25. júla 1997 zaslanému Landeszentralbank Hessen, tento sa obmedzuje na preukázanie stavu diskusií medzi bankami a zástupcami Deutsche Bundesbank za nejasných okolností opísaných vyššie.
- 116 Tieto listiny týkajúce sa len úlohy GWK ako iniciátora teda neobsahujú nepriame dôkazy, ktoré by potvrdzovali uzavretie dohody o určení cien počas rokovania z 15. októbra 1997.

O priamych dôkazoch týkajúcich sa rokovania z 15. októbra 1997

- 117 Aj keď Komisia zdôraznila, že zistenie porušenia sa zakladá na viacerých listinných dôkazoch (odôvodnenia č. 62, č. 120, č. 126, č. 142 a č. 158 napadnutého rozhodnutia), z napadnutého rozhodnutia vyplýva, že pokiaľ ide o dohodu o určení cien služieb pri výmene hotovosti, existuje len jeden priamy listinný dôkaz o obsahu týchto diskusií, ktoré sa uskutočnili počas rokovania z 15. októbra 1997, a tým je zápisnica GWK. Komisia usúdila, že táto zápisnica bola potvrdená vyjadreniami dvoch ďalších účastníkov rokovania z 15. októbra 1997 počas správneho konania ako aj správaním bánk na trhu, ktoré sa zakladalo na vykonávaní dohody o určení cien. Preto je vhodné postupne preskúmať tieto tri kategórie skutočností s cieľom overiť ich dôkaznú hodnotu.

— O zápisnici GWK

- 118 Žalobcovia napádajú dôkaznú hodnotu zápisnice GWK. Dresdner Bank a HVB (veci T-54/02 OP a T-56/02 OP) predložili dôkazy o osobách zúčastnených na rokovaní z 15. októbra 1997, ktoré popierajú akúkoľvek diskusiu o dohode o určení cien.
- 119 Komisia tvrdí, že zápisnica GWK jasne ukazuje, že zúčastnené banky sa bez ohľadu na ich rozpory, pokiaľ ide o zásadu jednotnej provízie pre všetky národné jednotky eura, dohodli na zásade provízie vo výške okolo 3 %. Pri ich stretnutiach od apríla do októbra 1997 sa banky nachádzali v nejasnej situácii, pokiaľ ide o ich budúcu politiku cien za služby pri výmene hotovosti. Samotná skutočnosť, že spolu diskutovali a dohodli sa na odplate vo výške okolo 3 %, tieto nejasnosti značne znížila. Diskusie takejto povahy predstavujú dohodu, ktorej predmetom je obmedziť súťaž v zmysle článku 81 ods. 1 ES.
- 120 Komisia usudzuje, že dôkazy získané na účely tohto konania majú nižšiu dôkaznú hodnotu ako tie, ktoré vyplývajú z dokumentov vyhotovených v čase relevantných skutočností, akým je aj zápisnica GWK.
- 121 Súd prvého stupňa pripomína, že na posúdenie dôkaznej hodnoty dokumentu je potrebné overiť spoľahlivosť informácie, ktorú obsahuje, a zohľadniť najmä pôvod dokumentu, okolnosti jeho vypracovania, jeho adresáta a položiť si otázku, či sa vzhľadom na svoj obsah zdá rozumný a vierohodný (rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, tzv. „Ciment“, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, bod 1838).

122 Časť zápisnice GWK, o ktorú sa opiera Komisia, znie takto:

„Banky prítomné na rokovaní vyjadrili úmysel nahradiť svoje súčasné príjmy z marží príjmami z provízií do výšky približne 90 %. Podľa bánk to predstavuje úhrnnú províziu vo výške okolo 3 %.“

123 Táto pasáž po prvé neumožňuje pochopiť, prečo môže zmena v systéme vyjadrovania pevných cien spočívajúca v upustení od systému skrytých cien (kurzového rozpätia) v prospech systému výslovných cien (provízií) ovplyvniť príjmy bánk z týchto služieb. Pokiaľ pre to neexistuje iné vysvetlenie, je potrebné usúdiť, že voľba medzi týmito dvoma spôsobmi vyjadrenia cien nemá vplyv na výšku týchto cien. Z tohto dôvodu je potrebné odvolať sa na celý oddiel zápisnice GWK, z ktorého je prevzatá pasáž, ktorú Komisia považovala za spôsobilú preukázať rozsah vytýkaného porušenia.

124 Z textu tohto oddielu zápisnice GWK však vyplýva, že sa týka následkov zániku systému kurzového rozpätia v dôsledku nadobudnutia platnosti neodvolateľných výmenných kurzov 1. januára 1999. Tento oddiel sa najmä zaoberá otázkou, či banky budú môcť počas prechodného obdobia pokračovať v účtovaní za služby pri výmene hotovosti podľa osobitných vlastností trhu existujúceho pre každú z mien, alebo či má zavedenie eura v papierovej podobe 1. januára 1999 znamenať používanie rovnakej úrovne provízií pre každú z národných jednotiek eura. Tento oddiel sa teda

nezaobera otázkou určenia výšky provízií, ale tým, či má existovať jednotná úroveň provízie použiteľná na všetky predmetné bývalé vnútroštátne meny alebo rovnaký počet úrovni provízií ako mien. Zápisnica GWK ukazuje, že medzi stranami nedošlo v danom bode k dohode.

125 Po druhé, z tohto oddielu zápisnice GWK je zrejmé, že účastníci rokovania z 15. októbra 1997 sa dohodli na nutnosti nahradiť systém kurzového rozpätia používaním výslovných zmenárenských provízií, ktoré budú oddelené od neodvolateľných výmenných kurzov (pozri odôvodnenia č. 88, č. 93 a č. 95 napadnutého rozhodnutia). Takéto vyhlásenie však neumožňuje vyvodiť záver o existencii dohody o určení cien, pretože upustenie od kurzového rozpätia nie je výsledkom vôle zúčastnených bánk, ale veľmi pravdepodobne vyplýva z ešte prebiehajúceho legislatívneho vývoja, ktorý sa mal neskôr zavŕšiť odporúčaním Komisie z 23. apríla 1998.

126 Po tretie, odkaz v predmetnej pasáži zápisnice GWK na udržanie 90 % príjmov dosahovaných v systéme marží sa musí chápať v legislatívnom kontexte rokovania z 15. októbra 1997.

127 V tejto súvislosti je zrejmé, že nadobudnutie platnosti neodvolateľných výmenných kurzov viedlo k zániku kurzového rizika, teda rizika, o ktorom EMI vo svojej správe z 23. apríla 1997, citovanej v odôvodnení č. 75 napadnutého rozhodnutia, usúdil, že predstavuje 5 až 10 % nákladov služieb pri výmene hotovosti. EMI odhadol, že neodvolateľné výmenné kurzy vedú k zníženiu nákladov, a tým aj cien za služby pri výmene hotovosti približne o 5 až 10 %.

- 128 Počas diskusií za okrúhlym stolom z 15. mája 1997 (pozri bod 101 vyššie) zástupcovia bankového sektora tvrdili, že počas prechodného obdobia „kurzové riziko nepochybne zanikne — čo zníži náklady približne o 20 % — iné prevádzkové náklady však zostanú rovnaké“ (Okrúhly stôl o praktických aspektoch prechodu na euro: Zhrnutie a závery, údaje uvedené v odôvodnení č. 41 napadnutého rozhodnutia: pozri tiež dokument Komisie s názvom „Report to the round table on the practical aspects of the changeover to the euro“, document II/237/97, EN rev, 4).
- 129 Keďže predmetná pasáž zápisnice GWK počítala so zachovaním 90 % bankových príjmov, možno ju chápať tak, že sa odvoláva na zníženie nákladov služieb pri výmene hotovosti o približne 10 %, ktoré so sebou prinesie zánik kurzového rizika. Takéto zníženie nákladov sa malo odraziť na úrovni cien, ktoré by mali takisto klesnúť o približne 10 % z dôvodu nadobudnutia platnosti neodvolateľných výmenných kurzov. Tento odhad cenového vývoja spôsobeného zavedením eura možno považovať za výsledok vôle bánk zúčastnených na rokovaní.
- 130 Po štvrté, pokiaľ ide o vetu zo zápisnice GWK, v ktorej sa priamo uvádza výška provízií rádovo 3 % („Podľa bánk to predstavuje úhrnnú províziu vo výške okolo 3 %“), je pravda, že zmienka o budúcej úrovni cien počas rokovania medzi konkurenčnými podnikmi umožňuje predpokladať existenciu dohody o určení cien. V tejto veci však žalobcovia tvrdili, že táto zmienka bola nielen neurčitá, ale navyše len odrážala verejne dostupné informácie o situácii na trhu, ktoré uviedol EMI vo svojej správe z 23. apríla 1997.
- 131 Keďže teda predmetná pasáž zápisnice GWK nie je jasná a ani jednoznačná, je potrebné zdôrazniť, ako to už bolo uvedené v odôvodnení č. 105 napadnutého

rozhodnutia, že táto zápisnica svedčí o tom, že perspektíva, že Deutsche Bank bude zmenárenské služby ponúkať bezplatne, predstavuje „oveľa vážnejšiu hrozbu ako bezplatné poskytnutie služby regionálnymi centrálnymi bankami, ktoré nie sú vybavené poskytovať tento druh služby“. Podľa zápisnice to mohlo „ohroziť zámer, na ktorom sa účastníci rokovania dohodli, t. j. účtovať provízie vo výške okolo 3 % (90 % súčasných príjmov)“. V rámci hodnotenia dôkazov v ich súhrne je potrebné zohľadniť skutočnosť, že táto pasáž môže potvrdiť tvrdenie o existencii dohody o výške provízií.

132 Pokiaľ ide o spoľahlivosť zápisnice GWK, už bolo uvedené, že obsahuje značné precenenie podielov zúčastnených bánk na trhu. Žalobcovia takisto zdôrazňujú, že rodným jazykom jej autora nie je nemčina, takže sa tento mohol pomýliť pri posúdení zmyslu vymieňaných názorov na rokovani. Navyše vzhľadom na to, že GWK od začiatku iniciovala a riadila priebeh rokovania z 15. októbra 1997, mal autor tohto dokumentu osobný záujem na prikráslení skutočností s cieľom predložiť svojim nadriadeným výsledok zodpovedajúci ich dohodám. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že interná poznámka GWK z 20. októbra 1997 (príloha 16 oznámenia o výhradách), spomínala dohodu „o stanovení budúcej sadzby za služby pri výmene mien eurozóny“ uzavretú v máji 1997 medzi GWK a hlavnými holandskými bankami. Táto dohoda stanovila výšku provízií za výmenu hotovosti na 3,8 %. Táto výška však zodpovedá údajom, ktoré GWK poskytla EMI (odôvodnenie č. 72 napadnutého rozhodnutia) a ktoré boli následne 5. mája 1997 zaslané Reisebank prostredníctvom faxu uvedeného vyššie. Na základe týchto okolností sa možno pýtať, či sa GWK nesnažila uprednostniť dohodu o určení cien v Nemecku podľa vzoru dohody z mája 1997 spomínanej v tejto internej poznámke v súvislosti s Holandskom.

133 Napokon je zrejmé, že zápisnica GWK je dokument na výlučne interné používanie, ktorý žalobcom nebol až do správneho konania nijakým spôsobom komunikovaný, takže žalobcovia nemali možnosť dištancovať sa od jej obsahu s cieľom odstrániť akékoľvek riziko pochybností o výklade vyjadrení na rokovaní z 15. októbra 1997.

134 Na záver je potrebné konštatovať, že zápisnica GWK, ktorá sa odvoláva na dohodu o provízií vo výške 3 %, môže predstavovať nanajvýš nepriamy dôkaz umožňujúci domnievať sa, že medzi bankami zúčastnenými na rokovaní z 15. októbra 1997 existovala súhlasná vôľa. Vzhľadom na rozoberané skutočnosti však tento dokument nemôže postačovať na právne dostatočné preukázanie existencie takejto súhlasnej vôle.

— O vyhláseniach niektorých bánk počas správneho konania

135 Podľa napadnutého rozhodnutia existenciu diskusie o sadzbe provízie, ktorú spomína zápisnica GWK, potvrdzujú vyhlásenia Commerzbank a Bayerische Landesbank Girozentrale urobené pri ich vypočutí (odôvodnenia č. 96, č. 107 a č. 118 až č. 120 napadnutého rozhodnutia). V poznámke pod čiarou 44 napadnutého rozhodnutia Komisia takisto odkazuje na odpovede žalobcov, Commerzbank, HVB a VUW, West LB, ako aj Hamburgische Landesbank Girozentrale na oznámenie o výhradách. Vo svojich vyjadreniach k návrhu na zrušenie sa Komisia okrem iného odvolávala na odpoveď Reisebank na oznámenie o výhradách, spomenuté v odôvodnení č. 68 napadnutého rozhodnutia.

136 Pokiaľ ide o posledný uvedený dokument, Súd prvého stupňa konštatuje, že z odôvodnenia č. 68 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Reisebank uznala, že „nemala vedomosť o väčších zmenách týkajúcich sa služieb pri výmene mien eurozóny počas prechodného obdobia“ [*neoficiálny preklad*]. Toto vyhlásenie zjavne nepredstavuje nepriamy dôkaz o existencii súhlasnej vôle o určení cien.

137 Aj keď je zrejmé, že dotknuté banky vyhlásili, že napríklad „niektorí zástupcovia jednotlivých bánk spomínali určité čísla, a to niekde medzi 2 a 4 %“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 107 napadnutého rozhodnutia), žiadne z uvedených

vyhlášení nepostačuje na potvrdenie tvrdenia o existencii súhlasnej vôle o určení sadzby provízie. Nepochybne je pravda, že určenie referenčného pásma alebo cieľovej úrovne ceny môže byť spôsobom protiprávneho určenia cien, keďže za takých okolností už ceny nie sú výsledkom autonómneho rozhodnutia hospodárskych subjektov, ale ich súhlasnej vôle. Predložené čísla („medzi 2 % a 4 %“, „okolo 3 %“, „medzi 2 % a 6 %“; pozri odôvodnenie č. 107 napadnutého rozhodnutia a poznámku pod čiarou 44) však odzrkadľujú — ako je vysvetlené vyššie — trhové ceny, ako ich uviedol EMI; tieto údaje vykazujú veľké rozpätie (rozdiel predstavuje jeden- až trojnásobok), čo prispieva k ich nepresnosti. Tieto vyhlásenia teda svedčia o tom, že na rokovaní spomínali niektoré banky úroveň provízií takým spôsobom, ktorý nedovoľuje bez akýchkoľvek rozumných pochybností vyvodiť súhlasnú vôľu o všeobecnom určení ich jednotlivých cien.

O zisteniach týkajúcich sa vykonávania dohody o výške provízií pri výmene

138 Komisia po tom, ako uviedla, že cieľom dohody je obmedzenie hospodárskej súťaže, takže už nie je potrebné preukazovať jeho následky, pre úplnosť uviedla, že účastníci po rokovaní z 15. októbra 1997 prispôbili svoje ceny v súlade s ustanoveniami údajnej dohody. V odôvodneniach č. 147 a č. 148 napadnutého rozhodnutia uvádza sadzby, ktoré použili Dresdner Bank, Commerzbank, HVB, VUW, GWK a Reisebank. Tieto sadzby sa nachádzali medzi 3 % a 4,5 % a niektoré banky účtovali navyše aj pevnú sumu.

139 Žalobcovia tvrdia, že ceny uplatňované počas prechodného obdobia preukazujú neexistenciu dohody, čo Komisia napáda.

140 Skúmanie skutočnej výšky provízie musí zohľadňovať percentuálnu zložku a pevnú zložku skutočne prijatých provízií. Pokiaľ sa totiž veľká väčšina predmetných služieb týka súm nižších ako 200 eur — oznámenie o výhradách spomína 70 % (bod 9) — účtovanie paušálnych provízií vo výške 5 až 10 nemeckých mariek (DEM) alebo minimálneho vymieňaného objemu má značný vplyv na sumu, ktorú banky skutočne účtovali, pokiaľ sa vyjadrí v percentách. Komisia sa preto nemala obmedziť výlučne na preskúmanie sadzby účtovaných provízií, ktoré predstavujú len čiastkový údaj o cene účtovanej spotrebiteľovi.

141 Súd prvého stupňa v rámci opatrení na zabezpečenie priebehu konania vyzval Komisiu, aby formou prehľadu predložila údaje o skutočnej úrovni provízií uplatňovaných v roku 1999 bankami zúčastnenými na rokovaní z 15. októbra 1997 pri výmene objemov vo výške 25, 50, 100 a 200 eur. Z prehľadu, ktorý Komisia začlenila do diskusií, vyplýva, že skutočná výška poplatkov sa medzi jednotlivými bankami zreteľne líšila. Pri výmene 20 eur sa napríklad úroveň výšky skutočného poplatku pohybovala od 3 do 30 %, čo je rozpätie od 1 do 10. Tento rozdiel sa znižuje v závislosti od veľkosti objemu výmeny. Pri výmene 200 eur sa skutočné provízie pohybovali od 2 do 4,5 %, čo je rozpätie od 1 do 2,25. Žalobcovia tieto údaje nevyvrátili.

142 Z uvedeného možno vyvodit' záver, že zistenia Komisie uvedené v odôvodneniach č. 147 a č. 148 napadnutého rozhodnutia, podľa ktorých žalobcovia prispôbili svoje ceny v rozmedzí medzi 3 % a 4,5 %, sa zakladajú na nesprávnych údajoch. Informácie, ktorými disponovala Komisia pri prijatí napadnutého rozhodnutia, nevytvrdali o jednotných cenách, ktoré by uplatňovali žalobcovia v dôsledku vykonávania údajnej dohody.

Záver

- 143 Pri celkovom hodnotení napokon z týchto skutočností vyplýva, že iniciátor rokovania z 15. októbra 1997 mohol konať s úmyslom uprednostniť uzavretie dohody o určení cien v dôsledku dvojakej hrozby rastu konkurenčného tlaku, ktorý mohol vyplývať z ponuky bezplatných služieb pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia zo strany Deutsche Bundesbank a Deutsche Bank.
- 144 Priame dôkazy týkajúce sa rokovaní z 15. októbra 1997 však nie sú dostatočné na to, aby bez vylúčenia akýchkoľvek rozumných pochybností o tejto otázke umožnili vyvodiť záver, že zúčastnené banky uzavreli takúto dohodu. Aj keď skutočnosti predložené Komisiou preukazujú, že niektoré zúčastnené banky počas rokovania uvádzali približnú úroveň provízií — navyše všeobecne známou, tieto nepriame dôkazy z hľadiska požadovanej úrovne dôkazov nepostačujú na podporu tvrdenia, podľa ktorého existovala súhlasná vôľa o spoločnom určení týchto cien.
- 145 V tejto súvislosti je potrebné venovať pozornosť legislatívnym a technickým nejasnostiam v rozhodnom čase, ktoré boli spojené s veľmi špecifickými okolnosťami zavedenia eura, a viacnásobným poradám medzi bankovým sektorom, Komisiou, jej menovými orgánmi a združeniami spotrebiteľov. Tieto súvislosti neumožňujú vyvrátiť tvrdenie žalobcov, podľa ktorého ich dohoda spočívala v zhodnotení následkov legislatívneho vývoja na ich činnosť pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia a prípadne v upozornení Deutsche Bundesbank na ťažkosti, ktorým boli v dôsledku tohto vývoja vystavené subjekty pôsobiace v tomto odvetví.
- 146 Navyše tvrdenie o existencii dohody o určení cien je oslabené skutočnosťou, že banky zúčastnené na rokovaní z 15. októbra 1997 predstavovali nanajvýš približne

17 % ponuky služieb pri výmene hotovosti pochádzajúcej len zo strany úverových inštitúcií.

- 147 Napokon informácie o úrovni cien uplatňovaných počas prechodného obdobia, ktorými disponuje Komisia, sú v rozpore s pripomienkou, že ceny v roku 1999 svedčili o vykonávaní dohody.
- 148 Preto je potrebné konštatovať, že Komisia právne dostatočným spôsobom nepreukázala existenciu súhlasnej vôle o určení výšky provízií pri výmene počas rokovania z 15. októbra 1997.

D — O dohode týkajúcej sa spôsobov účtovania provízií pri výmene

- 149 Oddiel o porušení týkajúci sa spôsobov účtovania bol rozoberaný v odôvodneniach č. 95, č. 96, č. 114, č. 115, č. 132 a č. 184 napadnutého rozhodnutia, v ktorých Komisia vysvetľovala podstatu svojho rozboru otázky o určení výšky provízií. K dôkazom o existencii dohody o zásade výlučne pomernej odplaty Komisia uviedla najmä (odôvodnenie č. 95 napadnutého rozhodnutia):

„Pokiaľ ide o zmenárenské transakcie, v zápisnici [Commerzbank] sa uvádza, že bola dosiahnutá zhoda o používaní pevného výmenného kurzu pre meny eurozóny (teda o nepoužívaní nákupných a predajných kurzov) so spoplatňovaním formou percentuálne vyjadrenej provízie. Spôsob kalkulácie prepočtov týchto mien prijme každá banka samostatne...

... Pokiaľ ide o otázku určenia kurzu alebo ceny zmenárenských transakcií počas etapy 3a (od 1. januára 1999 do 1. januára 2002) [hospodárskej a menovej únie], účastníci dospeli k dohode v týchto bodoch:

1. Transakcie s jednotlivcami

...

— poplatky/provízie sa vypočítajú ako percento z hodnoty vymieňanej sumy.

...“ [*neoficiálny preklad*]

150 Podľa napadnutého rozhodnutia sa zápisnice Commerzbank a GWK „zhodujú v skutočnosti, že poplatky účtované klientom budú vyjadrené percentuálnou formou“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 96 napadnutého rozhodnutia). Tieto skutočnosti boli v podstate zopakované v odôvodnení č. 106 napadnutého rozhodnutia. V odôvodneniach č. 114 až č. 116 napadnutého rozhodnutia Komisia navyše odpovedala na tvrdenia účastníkov konania takto:

„Priehľadný a výslovný údaj o poplatkoch si nevyžaduje nijakú štandardizáciu cien, spôsobov účtovania poplatkov alebo iných služieb v bankovom sektore. Každá banka si musí nezávisle stanoviť svoju obchodnú politiku v oblasti poplatkov. Na účtovanie

poplatkov klientovi musí byť politika v tejto oblasti — vrátane spôsobov účtovania — stanovená nezávisle každou bankou.

Nie je ani prirodzené, ani logické, aby sa každá banka samostatne rozhodla transformovať svoje [kurzové] rozpätie na percentuálne vyjadrenú províziu. Preto sa zdá, že Deutsche Bank spočiatku zvažovala bezplatné poskytovanie služieb. Nech je to akokoľvek, problémom nie je to, ktoré spôsoby účtovania poplatkov by mohli byť z ekonomického hľadiska racionálnejšie, ale či medzi bankami existuje dohoda o týchto spôsoboch alebo nie.

V tejto veci bola zakázaná dohoda medzi bankami o celkovej provízii vo výške okolo 3 %, uzatvorená s cieľom vynahradiť si okolo 90 % príjmov, ktoré zanikli z dôvodu zrušenia [kurzového rozpätia] od 1. januára 1999.“ [*neoficiálny preklad*]

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 151 Žalobcovia napádajú existenciu dohody spočívajúcej v požadovaní percentuálne vyjadrených provízií. Ich tvrdenia sú dvojaké. Na jednej strane tvrdia, že dôkazy predložené Komisiou sú nedostatočné. Na druhej strane ponúkajú alternatívne vysvetlenie: počas rokovania z 15. októbra 1997 všetky banky pripustili, že nadobudnutie platnosti neodvolateľných výmenných kurzov povedie k zániku kurzového rozpätia pri výmene hotovosti v prospech mechanizmu oznamovania výslovných provízií. Nejde preto o dohodu v zmysle článku 81 ods. 1 ES, ale o diskusiu o legislatívnom vývoji.

- 152 Komisia tvrdí, že tvrdenie o dohode o spôsoboch účtovania sa opiera o zápisnicu Commerzbank, ktorej obsah je mimoriadne jasný: „poplatky alebo provízie budú vypočítané percentuálne z vymieňanej hodnoty“ a „budú vypočítavané oddelene. Toto vyhlásenie potvrdzuje aj zápisnica GWK, podľa ktorej musia byť provízie vypočítavané „percentuálne z vymieňanej hodnoty“.
- 153 Komisia takisto potvrdzuje, že napadnuté rozhodnutie sa opiera o viaceré zápisnice vyhotovené GWK pred rokovaním z 15. októbra 1997. Okrem dokumentov vyhotovených GWK, ktoré boli spomínané vyššie, sa Komisia odvoláva na odpovede Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale na oznámenie o výhradách (odôvodnenie č. 113 napadnutého rozhodnutia).
- 154 Žalobcovia nenamietajú proti tomu, aby sa dokumenty, ku ktorým im Komisia počas správneho konania odoprela prístup, použili v neprospech posledne uvedených subjektov.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 155 Pokiaľ ide o výhradu týkajúcu sa použitia písomností v neprospech, ku ktorým žalobcovia neboli vypočutí, Súd prvého stupňa pripomína, že rešpektovanie práva na obhajobu vyžaduje, aby dotknutý podnik mohol účinne vyjadriť svoj názor na existenciu a význam skutočností, výhrad a okolností tvrdených Komisiou (rozsudky Súdneho dvora z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, Zb. s. 461, bod 11, a z 17. januára 1984, VBVB a VBBB/Komisia, 43/82 a 63/82, Zb. s. 19, bod 25).

- 156 Oznámenie o výhradách musí obsahovať opis výhrad vyjadrený hoci aj stručne, ale dostatočne jasne, aby umožnil zainteresovaným osobám skutočne sa oboznámiť s konaním, ktoré im Komisia vytýka. Len pod touto podmienkou totiž môže oznámenie o výhradách splniť účel stanovený nariadeniami Spoločenstva, ktorý spočíva v poskytnutí všetkých potrebných údajov podnikom a združeniam podnikov, aby sa mohli riadne obhajovať predtým, ako Komisia prijme konečné rozhodnutie (rozsudok Súdneho dvora z 31. marca 1993, *Ahlström Osakeyhtiö a i./Komisia*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85, Zb. s. I-1307, bod 42).
- 157 V zásade len dokumenty, ktoré sa uvádzali alebo spomínali v oznámení o výhradách, predstavujú platné dôkazné prostriedky (rozsudky Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, *Shell/Komisia*, T-11/89, Zb. s. II-757, bod 55, a *ICI/Komisia*, T-13/89, Zb. s. II-1021, bod 34; pozri v tomto zmysle tiež rozsudok Súdneho dvora z 3. júla 1991, *AKZO/Komisia*, C-62/86, Zb. s. I-3359, bod 21).
- 158 Dokument možno považovať za dokument v neprospech len vtedy, ak ho Komisia použije na podporu zistenia porušenia, ktorého sa dopustil podnik. Na dokázanie porušenia práv na obhajobu v tejto súvislosti nestačí, aby dotknutý podnik preukázal, že sa počas správneho konania nemohol vyjadriť k dokumentu uvedenému na ľubovoľnom mieste napadnutého rozhodnutia. Musí totiž preukázať, že tento dokument Komisia v napadnutom rozhodnutí použila ako dôkazný prostriedok na preukázanie porušenia, na ktorom mal účast.
- 159 V tejto veci Komisia uviedla, že *Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale* vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách uznala, že „na rokovaní z 15. októbra

1997 uzavrela dohodu o spôsoboch účtovania poplatkov počas prechodného obdobia“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 113 napadnutého rozhodnutia). Bez ohľadu na skutočnosť, že sa toto údajné priznanie nachádza v oddiele pod názvom „Argumentácia účastníkov konania k výkladu skutočností“, je potrebné konštatovať, že Komisia v napadnutom rozhodnutí toto vyhlásenie použila ako listinu v ich neprospech a dovoľovala sa ho vo svojich písomnostiach.

- 160 Komisia však vo svojej odpovedi na písomné otázky Súdu prvého stupňa uznala, že žiaden zo žalobcov nemal prístup k odpovediam iných adresátov oznámenia o výhradách. Z toho vyplýva, že Komisia tým, že sa odvolávala na dokumenty, ku ktorým žalobcovia počas správneho konania nemali prístup, nerešpektovala práva žalobcov na obhajobu. Preto nemožno tieto dokumenty uznať za dôkazné prostriedky (rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. septembra 2003, Atlantic Container Line a i./Komisia, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Zb. s. II-3275, bod 338; pozri v tomto zmysle tiež rozsudok Súdneho dvora z 25. októbra 1983, AEG/Komisia, 107/82, Zb. s. 3151, body 24 až 30, a rozsudok Ciment, už citovaný, bod 382).
- 161 Pokiaľ ide o ďalšie dôkazy predložené Komisiou, je potrebné konštatovať, že ide o písomnosti, ktoré boli skúmané už predtým v rámci rozboru zistení týkajúcich sa dohody o určení cien. Tieto dokumenty majú pre zistenie obsahu diskusií počas rokovania z 15. októbra 1997 len nepriamy význam. Všetky sa týkajú obdobia, ktoré tomuto rokovaniu predchádzalo, a dovoľujú nanajvýš vyvodiť záver o úlohe GWK ako jeho iniciátora. Tieto dokumenty nepostačujú na preukázanie súhlasnej vôle žalobcov a GWK o uzavretí dohody sledujúcej zjavne protisúťažný cieľ.
- 162 Pokiaľ ide o priame dôkazy dohody o spôsoboch účtovania, je potrebné konštatovať, že vzhľadom na veľmi špecifické súvislosti týchto vecí spojené so zavedením eura možno o výklade zápisníc GWK a Commerzbank, ktorý predkladá Komisia, vážne pochybovať.

163 Existencia dohody o spôsoboch účtovania provízií je totiž úzko spojená s existenciou dohody o určení cien, vo vzťahu ku ktorej je jej vedľajšou časťou. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že Komisia právne dostatočným spôsobom nepredložila dôkaz o existencii dohody o určení cien, čo o to viac oslabuje platnosť zistení a posúdení týkajúcich sa údajnej dohody o spôsoboch účtovania provízií.

164 V rozsahu, v akom sa napadnuté rozhodnutie zakladá na zisteniach súhlasnej vôle o používaní výslovných percentuálnych provízií, je potrebné uviesť, že vôľa zúčastnených bánk na rokovaní z 15. októbra 1997 nijako nesúvisí s upustením od systému v tom čase platných skrytých provízií. Prijatie výslovných provízií vyplýva z právneho rámca zavedenia eura. Komisia sa teda nemohla opierať o jazykový výklad zmienky v zápisnici Commerzbank o „zhode“ medzi bankami v používaní neodvolateľných výmenných kurzov a súčasnom zániku systému kurzového rozpätia (pozri najmä odôvodnenia č. 95 a č. 106 napadnutého rozhodnutia). Túto pasáž možno naopak chápať ako spoločný prejav oboznámenia sa so zmenou zavedenou legislatívnymi opatreniami sprevádzajúcimi zavedenie eura, ktoré boli neskôr zavŕšené odporúčaním Komisie z 23. apríla 1998.

165 Navyše samotná existencia dohody o štruktúre poplatku presne zodpovedajúceho vymieňanej sume naráža na zistenia uvedené v napadnutom rozhodnutí, podľa ktorých mnohé banky používajú zmiešané štruktúry spájajúce pevnú zložku s pomernou zložkou (odôvodnenie č. 147 napadnutého rozhodnutia). Informácie, ktoré mala k dispozícii Komisia, teda preukazujú, že počas prechodného obdobia žalobcovia používali rozdielne štruktúry provízií; niektorí z nich používali výlučne pomerné provízie, zatiaľ čo iní zotrvali až do konca tohto obdobia na zmiešanej štruktúre.

- 166 Preto je potrebné rozhodnúť, že Komisia právne dostatočným spôsobom nepreukázala existenciu skutočností svedčiacich o súhlasnej vôli dokazujúcej existenciu dohody o spôsoboch účtovania provízií pri výmene na rokovaní z 15. októbra 1997.

E — Celkový záver

- 167 Komisia právne dostatočným spôsobom nepreukázala existenciu dohody o určení cien za služby pri výmene hotovosti mien eurozóny počas prechodného obdobia, a ani existenciu dohody o spôsoboch ich účtovania. Z toho vyplýva, že žalobné dôvody týkajúce sa nesprávnosti skutkových zistení Komisie a nedostatku dôkazného charakteru predložených nepriamych dôkazov v neprospech musia byť vyhlásené za dôvodné.
- 168 Vzhľadom na vyššie uvedené nevedie kontradiktórne preskúmanie žaloby k zmene rozsudku pre zmeškanie. Z toho vyplýva, že návrh na zrušenie musí byť zamietnutý bez toho, aby bolo potrebné skúmať ďalšie dôvody.

O trovách

- 169 Podľa článku 87 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže Komisia nemala úspech vo svojom návrhu na zrušenie, je opodstatnené zaviazat' ju na náhradu trov konania v súlade s návrhmi žalobcov.

Z týchto dôvodov

SÚD PRVÉHO STUPŇA (štvrtá komora)

rozhodol a vyhlásil:

- 1. Návrh na zrušenie sa zamieta.**
- 2. Komisia je povinná nahradiť trovy konania.**

Legal

Lindh

Vadapalas

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 27. septembra 2006.

Tajomník

Predseda komory

E. Coulon

H. Legal

Obsah

Okolnosti predchádzajúce sporu	II - 3574
Konanie	II - 3579
Návrhy účastníkov konania	II - 3581
Právny stav	II - 3583
I — O konaní o návrhoch na zrušenie	II - 3583
II — Zhrnutie žalobných dôvodov	II - 3585
III — O existencii protisúťažnej dohody	II - 3587
A — Úvodné pripomienky	II - 3587
B — O dokazovaní a rozsahu súdneho preskúmania	II - 3588
C — O dohode týkajúcej sa výšky zmenárenských provízií	II - 3591
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3591
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3593
a) O výklade napadnutého rozhodnutia a existencii porušenia spočívajúceho v existencii dohody o zásade vylúčenia bezplatnosti služieb pri výmene hotovosti	II - 3593
b) O dôkazoch dohody týkajúcej sa výšky zmenárenských provízií	II - 3595
O dôkazoch týkajúcich sa súvislosti rokovania z 15. októbra 1997	II - 3596
— O trhových podieloch bánk zúčastnených na rokovaní z 15. októbra 1997	II - 3596
— O legislatívnych nejasnostiach	II - 3599
— O prípravných diskusiách na rokovaní z 15. októbra 1997	II - 3604
	II - 3625

O priamych dôkazoch týkajúcich sa rokovania z 15. októbra 1997	II - 3606
— O zápisnici GWK	II - 3607
— O vyhláseniach niektorých bánk počas správneho konania	II - 3612
O zisteniach týkajúcich sa vykonávania dohody o výške provízií pri výmene	II - 3613
Záver	II - 3615
D — O dohode týkajúcej sa spôsobov účtovania provízií pri výmene	II - 3616
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3618
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3619
E — Celkový záver	II - 3623
O trovách	II - 3623